

УДК 35-027.21/159.9

Т. В. Новаченко

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України

П. М. Петровський

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ПРОЦЕС ЛЕГІТИМАЦІЇ КЕРІВНИКА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В РЕФЛЕКСИВНОМУ ТА АРХЕТИПНОМУ ДИСКУРСАХ

У статті представлено результати дослідження процесу легітимації керівника органів державної влади в рефлексивному та архетипному дискурсі. Встановлено, що рефлексивні дії керівника органів державної влади, що спрямовані на самопізнання, саморозвиток та самокорекцію, а також архетипи, що відповідають вимогам сьогодення, зокрема компетентність, відповідальність, раціональність, значущість нематеріальних цінностей, актуалізуючись у несвідомій сфері особистості керівника, сукупно сприяють його легітимації.

Ключові слова: керівник, рефлексія, архетипи, легітимність, компетентність, цінності.

Постановка проблеми. У нинішніх динамічних суспільно-трансформаційних процесах докорінних перетворень зазнають не тільки зовнішні (інституційні) форми соціальної реальності, а й внутрішня (психосоціальна) природа людини і суспільства. Так, у структурі соціально-ціннісних орієнтацій колись значущі колективістські цінності поступаються місцем дедалі різноманітнішим індивідуальним цінностям. Суттєвих змін зазнає статична природа соціальних норм, трансформуючись у динамічну, а також ідентичність, сутність якої становить ідея тотожності і спадкоємності індивіда та його самосвідомості. Колись звичний механізм «ототожнення людиною себе із зовнішніми групами і класами» поступово перетворюється на механізм «ототожнення себе із самим собою у контексті зв'язності і безперервності власної зміни». При цьому реформування усіх сфер людського буття зосереджується у проблемному полі нематеріальних цінностей, що потребує підвищення рівня довіри й авторитету до всіх владних інституцій та їх керівництва.

Поняття «авторитет» М. Вебер визначає як тип влади, за якого люди з готовністю підкоряються керівникові, оскільки вважають його легітимним, наголошуючи на тому, що поняття «легітимна влада» й авторитет – синоніми [1]. Отже, авторитетна або легітимна влада – це

така, яка визнається тими, хто їй підкорюється, за рахунок надання їй бонусу, винагороди у формі довіри. Можливість довіряти комусь себе, самому віддаватись на віру є основоположним у встановленні легітимної влади. Однак способи досягнення легітимності влади можуть бути різноманітними. Так, протистояти світовим кризам і захистити інтереси громадян може лише сильна влада. Проте «сила» асоціюється також із примусом і насиллям, що, як відомо, є антиподом гуманізму і моральності. Тому способом подолання негативних наслідків насильства може стати зміна його напрямку та якості, що акумулюється у продуктивній силі влади – її авторитеті.

Організуючи свою діяльність не лише на основі виконання посадових функцій, а й на засадах високого рівня професійної компетентності та моральності відповідно до інтересів і потреб населення шляхом сприйняття результатів своїх дій і відповідальності за них, керівник утверджує свій авторитет або легітимність.

Як відомо, сприйняття і поведінка людей регулюються основними сферами психіки – свідомим як найвищою формою відображення дійсності та несвідомим, що актуалізує принцип комплементарності. Тому прояви свідомого (рефлексії) і колективного несвідомого (архетипи) як пара протилежностей, доповнюючи

один одного, надають можливість більш цілісно дослідити послідовні зміни станів або явищ, зокрема й процес легітимації сучасного керівника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми рефлексії постійно перебувають у контексті міждисциплінарних досліджень. Із доволі великого обсягу публікацій стосовно окресленої теми означимо авторів, які намагались надати системний аналіз щодо впровадження рефлексивного підходу в практику державного управління. Це праці Г. Щедровицького, В. Лефевра, Г. Балла, Т. Куна, І. Семенова, В. Татенка, Ю. Швабла, Б. Юдіна, Е. Юдіна, М. Найденкова та ін.

Так, Г. Щедровицький наголошує на тому, що рефлексія в її первісному і сутнісному існуванні є завжди «особливим кооперативним зв'язком двох актів діяльності, особливою структурою і механізмом кооперації, що об'єднує кооператив або кооперантів, і лише потім цей зв'язок «відображається» особливим чином у свідомості» [2]. В. Лефевр, застосовуючи принципи рефлексії, вказує на залежність діяльності від свідомості [3]. При цьому низкою науковців розвивається ідея рефлексивного управління, зокрема розроблення моделей поведінки і процедур підтримки прийняття рішень у конфліктних ситуаціях, проблем морального вибору в ситуації внутрішнього конфлікту цінностей тощо.

Таким чином, застосування рефлексивного підходу у соціально-економічній, політичній сферах та державно-управлінській практиці стає основою для побудови оптимізуючих кооперативних зв'язків, за якими різноманітність особистостей є головним фактором їхньої успішної діяльності. На сучасному етапі рефлексія набула настільки важливого і широкого значення, що трактується як один із найважливіших механізмів соціального життя в усіх її формах і проявах, що є запорукою адекватних відгуків системи державного управління на множинні виклики сьогодення.

Основою теоретико-методологічних засад архетипіки є наукові дослідження щодо функцій несвідомого в житті людини вчених М. Вебера, І. Канта, Дж. Морено, Б. Спінози, З. Фрейда, Е. Фромма, С. Московічі та ін. Феномен колективного несвідомого досліджували такі зарубіжні вчені: Е. Дюркгейм, Л. Леві-Брюль, К. Леві-Стросс, К.Г. Юнг, В. Пропп, Е. Тайлор, Дж. Фрезер, М. Еліаде та ін. У вітчизняному науковому дискурсі вивченню архетипів приділяють увагу такі науковці: Є. Афонін, Л. Бурла-

чук, Є. Донченко, С. Кримський, А. Мартинов, Ю. Романенко та ін., наголошуючи, що саме архетипне підґрунтя є своєрідним зв'язуючим у ціле механізмом, що має визначати і стверджувати нові імперативи життєдіяльності сучасного українського суспільства. Так, задля вивчення психосоціальної реальності Е. Афоніним розроблено проективну тестову методику кольорових переваг, що базується на емоційному ставленні до елементів природної системи кольорів (веселки) [4]. На основі теоретичних розробок професора О. Донченко та її колег було розроблено якісну психодіагностичну методику БАД (Л. Бурлачук, Е. Афонін, О. Донченко), а згодом проведено дев'ять моніторингових досліджень процесу ідентифікації в Україні, зокрема дослідження стану цього процесу в середовищі політико-управлінської еліти України [5]. У вітчизняних дослідженнях обґрунтовуються думки про те, що для сучасного українського суспільства актуалізуються нематеріальні цінності, зокрема авторитет керівництва в органах державної влади. При цьому визначається, що саме архетипи, відображаючись у психосоціальній діяльності особистості, можуть забезпечувати керівникові легітимність (авторитетність) [6].

Отже, врахування рефлексивності та архетипності дозволяє сформулювати обґрунтовані прогнози і надає можливість більш адекватної оцінки тих чи інших явищ у житті суспільства та поведінки людини, зокрема і процесу легітимації керівника в органах державної влади.

Метою статті є проведення аналізу процесу легітимації керівника органів державної влади в рефлексивному та архетипному дискурсах.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науковій літературі поняття «керівник» здебільшого визначається як особа, наділена повноваженнями ухвалювати управлінські рішення та здійснювати організацію їх виконання, створюючи для цього належні умови. Водночас, характеризуючи сучасного керівника, науковці значну увагу приділяють його особистісним якостям, наголошуючи, що керівник – це та особистість, яка має організаторський талант і наділена суто людськими душевними якостями. У державному управлінні керівник – це посадова особа державного органу або його апарату та інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих функцій. Головним призначенням керівника в органах державної влади є забезпечення їх ефектив-

ного функціонування [7, с. 315]. Отже, керівник органів державної влади як посадова особа, наділена адміністративною владою, що має організаторський талант і суто людські душевні якості, без сумніву, зосереджує свою увагу до рефлексії. Так, у процесі самопізнання керівник акцентує свою увагу як на результатах виконання своїх функціональних обов'язків, так і на тому, що характеризує його особистість, пов'язуючи цей процес зі своїм внутрішнім світом. Вочевидь, що керівник має стати провідником змін – суспільно-історичних, економічних, психологічних, політичних. Це базується на довірі громади і, відповідно, легітиміє керівника. Іншими словами, процес легітимації керівника має відбуватись не тільки на його зобов'язанні якісно виконувати посадові функції, а й на засадах високого рівня професійної компетентності та моральності, відповідно до потреб та інтересів громадян шляхом сприйняття результатів своїх дій і відповідальності за них. Таким чином, поряд з об'єктивною складовою – посадою керівника у процесі легітимації значущими є його суб'єктивні аспекти – професійний і моральний.

Як відомо, одним із смислів категорії легітимний (від лат. *legitimus, legitima, legitimum*) є законний, правомірний, юридичний, правовий. У такому трактування цей термін може застосовуватись як синонім поняття «легальний» – законний. Водночас це поняття є опозиційним положенням до легітимності за моральними категоріями виправдання влади, оскільки легальність влади – це її нормативно-правова законність, що закріплена у державних документах. Тому легітимність не зводиться до визнання права, а є процесом із застосуванням способу, завдяки якому влада отримує виправдання. Отже, поняття «легальність» означає законність влади, а поняття «легітимність» поряд із правовим компонентом має ще й моральну складову.

Таким чином, легітимність означає згоду підлеглих із керівництвом, коли вони визнають його право ухвалювати рішення та з готовністю їх виконують, що визначає специфіку процесу легітимізації керівника, зокрема забезпечення особливої конфіденційності – довірливості відносин між керівником та підлеглими. Легітимність є одним із показників ефективності керівництва, що відображає ставлення підлеглих до керівника. При цьому забезпечення усвідомлення керівником діяльності, яку він виконує, оцінювання своєї поведінки, прийняття рішень,

власного розвитку тощо забезпечує рефлексія як один з універсальних внутрішніх механізмів підвищення ефективності керівництва.

Рефлексія (від лат. *reflexio* – звернення назад) – це філософський метод, при якому об'єктом пізнання може бути сам спосіб пізнання (гносеологія), а також знання (епістемологія), думка або вчинок [8]. Проблема рефлексії стала предметом обговорення ще з давніх часів. Так, Сократ звертає увагу на гносеологічний, психологічний та етичні аспекти проблеми рефлексії. Платон та Аристотель витлумачують рефлексію як атрибуту, які первісно властиві деміургу, божественному розуму, де і виявляється єдність уявного і думки. Носієм свідомості є душа, яка має три рівні: рослинний, чуттєвий та розумовий [9]. У філософії Плотіна самопізнання – це єдина функція розуму, рефлексія, протилежна практиці: «потрібно перенести об'єкт усередину суб'єкта і споглядати його як щось єдине, процес споглядання повинен бути аналогічним процесу самоспоглядання» [10, с. 350]. У середні віки рефлексія розглядалась відповідно до пануючого релігійного світосприйняття як способу існування божественного розуму, як віддзеркалена в логосі миротворча активність божества і форма його реалізації: дух пізнає істину настільки, наскільки повертається до самого себе. Проблема співвідношення віри і розуму неоднаково вирішувалась представниками середньовічної теології і філософії. Так, Августин Блажений вважав, що найбільш достовірне знання – це знання людини про власне буття і свідомість. При цьому саме віра надає можливість повернення до Бога і до самого себе. Раціональна рефлексія конкретизується Августином як форма психологічного самостереження і самоаналізу. Пізніше трактування рефлексії пов'язувалось із проблемами філософського обґрунтування наукового знання. Наукова рефлексія спрямовувалась на критичне дослідження знань, методів та прийомів щодо отриманих результатів, на процедури обґрунтування теорій і законів. Філософська рефлексія є найвищим видом, яка дозволяє роздумувати про основи людської культури та про смисл людського існування. Так, Р. Декарт ототожнював рефлексію зі здібністю індивіда зосередитись на змісті своїх думок, абстрагуючись від усього зовнішнього, тілесного [11, с. 342]. Дж. Локк розмежував відчуття і рефлексію, трактуючи останню як особливе джерело знань. Рефлексія – це «спостереження, якому розум піддає

свою діяльність і способи її проявів, внаслідок чого виникає розуміння цієї діяльності» [12, с. 129]. У концепції В. Лейбніца рефлексія є виключно характеристикою розуму. Вчений започаткував термін «аперцепція», позначивши ним свідомість на відміну від неусвідомлюваних сприйнять (перцепцій), та наголошував на тому, що необхідно розмежовувати сприйняття – перцепцію та аперцепцію свідомості – рефлексивного пізнання внутрішнього стану. У самосвідомості та рефлексії В. Лейбніц вбачав джерело моральної відповідності особистості [13, с. 406]. І. Кант розрізняв логічну рефлексію, де уявлення просто порівнюються одне з одним, і трансцендентальну рефлексію, при якій уявлення, що порівнюються, пов'язуються з тією чи іншою пізнавальною здібністю, з чуттєвістю або розумом. Учений наголошував на тому, що «суб'єкту пізнання притамана трансцендентальна єдність аперцепції, оскільки саме вона містить підстави можливостей для об'єктивного порівняння уявлень одного з іншим» [14, с. 316]. Рефлексія є основою філософії Г. Гегеля. На противагу суб'єктивістському розумінню мислення учений відстоює ідею об'єктивності істини, яка ґрунтується на спекулятивному знанні (від лат. *speculatio* – спостеріаю, споглядаю) як типу знання, що лежить в основі метафізики і спрямований на усвідомлення граничних підстав духовно-практичного освоєння світу. Відповідно, спекулятивне знання підноситься не тільки над емпіричним досвідом, а й над теоретичним. При цьому зміст спекулятивного знання може формулюватись не в лінійних судженнях, а у формі понять як конкретному багатстві абстрактних визначень. Використання особливої рефлексії, що здійснюється за допомогою феноменологічної установки, передбачає німецький філософ Е. Гуссерль. Так, долучаючись до методу редукації, рефлексія є «способом бачення», що включений у метод опису. Проте рефлексія, як і всякий акт свідомості, переживається, тому переживання учений відмежовує від усіх інших на підставі того, що в рефлексії ми маємо справу з уже завершеним редукативним актом, який уплетений у подію рефлексії [15]. С. Рубінштейн вважав, що рефлексія є певним рівнем розвитку свідомості, за якого людина подумки виходить за межі власного життя та займає позицію поза ним. Учений виокремлював два види рефлексії – зовнішню, що спрямована на оточуючий світ, та внутрішню, спрямовану на самого себе [16].

Таким чином, рефлексія – це форма теоретичної діяльності людини, що спрямована на осмислення оточуючого світу та своєї особистої діяльності, вчинків та їхніх законів. У процесі державно-управлінської діяльності рефлексія може розглядатись як здатність керівників органів державної влади свідомо осмислювати свою діяльність, зокрема й процес легітимації своєї посади.

Зауважимо, що проблеми рефлексії активно досліджуються вітчизняними вченими як теоретично, так і експериментально, зокрема здійснюється аналіз саморозвитку, самосвідомості, особистісних якостей тощо. Так, під час проходження курсів підвищення кваліфікації у групах начальників (завідувачів) відділів (управлінь) освіти районних державних адміністрацій і міськвиконкомів із застосування методу ранжування залежно від віку було визначено самооцінку їхніх особистісних якостей.

Аналіз відповідей щодо запропонованих особистісних якостей дозволив констатувати, що 68% респондентів на перший щабель виводять таку якість, як «відповідальність»; на другий 52% – «компетентність»; на третю 50% – «доброзичливість».

З діаграми 1 можна з'ясувати, яким особистісним якостям віддають перевагу ті чи інші вікові категорії керівників органів державної влади.

Як видно з діаграми, для всіх вікових категорій керівників значущим є така особистісна якість, як компетентність. Її рейтингові показники коливаються від 70% (для респондентів віком 31–49 років) до 57% (для респондентів віком старше 50 років). Такі рефлексивні дії дозволяють керівнику точніше оцінювати особистісні якості, свою поведінку, спрямовуючи до усвідомлення необхідності безперервного вдосконалення інтелектуальних здібностей та змін структури особистості. Вочевидь, що рефлексія є однією з рушійних сил саморозвитку особистості, вона стимулює зміни власної моделі поведінки та діяльності відповідно до ситуації, є орієнтиром для переосмислення власного життєвого та професійного досвідів.

Разом із рефлексією (свідомим) несвідоме як одна із сфер психіки може також визначати поведінку, прояви ціннісних орієнтирів, норм та ідентичності особистості й суспільства, що й обґрунтовує доцільність стверджувати роль колективного несвідомого в діяльності керівника. Визначення ученими несвідомого не було од-

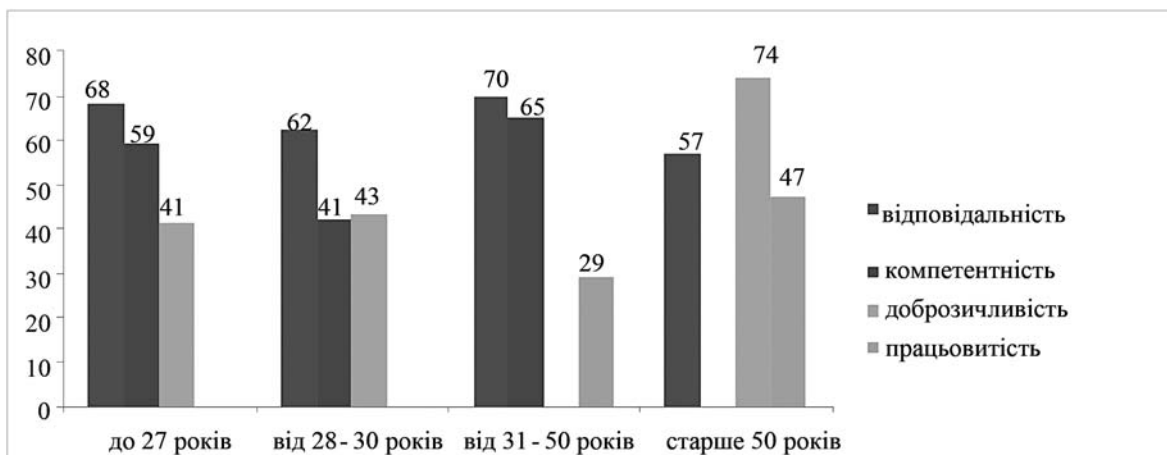
нозначним, проте вони досягли однаковості у тому, що безпосередні й опосередковані дії індивідуального і колективного несвідомого виявляються у діапазоні від елементарних психічних актів до творчості й активно впливають на життя та поведінку кожної людини. Отже, несвідоме – це сукупність психічних процесів, актів і станів, зумовлених явищами дійсності, вплив яких суб'єкт не може відрефлексувати.

Існування колективного несвідомого (архетипів) відкрив К.Г. Юнг, проте не дав однозначного пояснення цьому феномену. Зміст колективного несвідомого не отримується у прижиттєвому досвіді суб'єкта, а існує у його душі вже у мить народження, успадковується від предків. Однак, наголошуючи на їх «єдиноподібності» і «регулярній повторюваності», вчений зазначає, що «архетипів рівно стільки, скільки є типових життєвих ситуацій ... коли зустрічається ситуація, що відповідає тому чи іншому архетипу, то архетип активізується і ... досягає свого всупереч розуму і волі» [17, с. 453]. К.Г. Юнг наголошував на тому, що тлумачення архетипів має бути дуже тонким і диференційованим, щоб воно не зменшувало специфіки індивідуальних та культурних цінностей архетипічних ідей і символів, надаючи їм стереотипне, суто інтелектуальне значення. «Первинний образ» визначається відповідно до його змісту лише тоді, коли він усвідомлюється, тобто успадковуються не конкретні прояви архетипу, а тільки форми, що в окресленому контексті не відрізняються від інстинктів, які також детермінуються лише формально.

Таким чином, архетипи є «психічним конденсатом», що став невід'ємною спадщиною, яка з

кожним поколінням потребує тільки пробудження, а не набуття. І що є вкрай значущим, суспільство має своєрідний механізм для відповіді на виклики за рахунок тих індивідуальностей, які досягли самоусвідомленості і прийняли на себе відповідальність за багатоголосся суб'єктивності, що присутня у її особистісному «Я».

Українське суспільство наразі здійснює винятково значущу і неминучу соціально-історичну місію – перехід від тоталітаризму до демократії, що вимагає насамперед особистісних змін, аж надто у керівництва органів державної влади. При цьому зауважимо, що саме якості керівника як найстійкіші характеристики особистості мають визначальний вплив на управлінську діяльність. Щодо вищезазначеного важливим є думка К.Г. Юнга, який вважав, що доросла людина має бути твердо впевненою у своїй компетентності. Остання визначається наявністю у дорослої людини як спеціальної освіти, так і розлогої загальної і професійної ерудиції, яка стосується професійних та особистісних якостей, що вкорінені у раціональній сфері особистості, зокрема відповідальність, надійність, стійкість до стресу, креативність, емоційна стійкість тощо. Вочевидь, що компетентність керівника передбачає рефлексивність мислення, зокрема критичність та самокритичність – уміння бачити недоліки як у своєму впливі на підлеглих, так і у їхніх учинках; здатність заряджати своєю енергією інших людей, активізуючи їх; уміння бути тактовним – позитивно впливати на підлеглих, комунікуючи з ними на основі індивідуальних особливостей, тощо. Багато чого особистість відчуває і проявляє завдяки тому, що в її психіці закладено пласт колективного

Діаграма 1.
Ранжування керівниками власних якостей (залежно від віку)

несвідомого. Тому кожна людина через свої унікальні біологічні здібності та індивідуальний життєвий досвід засвоює форму архетипу та його енергію по-своєму. Важливе значення тут має приналежність людини до екстравертного чи інтровертного типу особистості. Поняття локус-контролю є психологічним фактором, що характеризує перший або другий тип особистості. Схильність керівника приписувати відповідальність за події, що відбуваються у житті, результати своєї діяльності зовнішнім силам – це екстернальний, зовнішній локус-контроль, а власним здібностям і зусиллям – інтернальний, внутрішній локус-контроль. Так, у першому варіанті керівник переконаний, що його успіхи і невдачі визначаються насамперед впливом зовнішніх обставин, таланом, випадковістю чи діями його підлеглих або інших людей. У другому – що події, які відбулись, залежать передусім від його компетентності, цілеспрямованості та здібностей, детермінуються власною активністю й зусиллями. Проте у групах екстравертів та інтровертів є значні відмінності щодо соціальної активності, які К.Г. Юнг пов'язував із різним рівнем розвиненості психічних функцій – мислення і емоцій (логіки – етики), інтуїції та відчуттів (інтуїтики – сенсорики). Так, для людини емоційного типу притаманна здатність впливати на інших своїми емоціями, почуттям вини, яка виливається на інших, тощо. Мисленнєвий тип людей характеризується орієнтацією на систему, структуру, закон і порядок, схильністю до аналізу й установлення логічного порядку. Інтуїтики живуть у минулому і майбутньому, їм притаманні нерішучість і сумніви, вони схильні більше до теорії, ніж до практики, тоді як сенсорики «живуть тут і зараз», вони є практичними, реально оцінюють факти і події, не поспішають починати нову справу, полюбляють робити щось своїми руками. Як бачимо, сенсорики є тактиками, а інтуїтивні люди – стратегами. К.Г. Юнг поділяв людей на раціональних та ірраціональних, характеризуючи перших дещо консервативними, яким імпонують сталі системи, оскільки необхідність змін порушує їхню рівновагу. Ірраціональні ж люди навпаки, бажають змін і спокійно їх сприймають. Раціональність та ірраціональність є складними якостями особистості, які характеризують засоби обробки інформації і взаємодії людини зі світом. У періоди радикальних змін, чим характеризується сучасність, зростає динаміка психосоціальних процесів на рівні системоутворювальних чин-

ників життєдіяльності суспільства й особистості. Емоційно-чуттєва (ірраціональна) природа людини змінюється на раціональну (абстрактно-логічну), що визначається архетипами відповідальності, пріоритетом нематеріальних цінностей, «сенсу для себе», компетентністю та раціональністю. Відповідно, новий психосоціальний тип людини і суспільства істотно впливає на сприйняття та розуміння суспільно-політичної реальності, змінюючи мотиваційну основу поведінки людини, зокрема й керівника в органах державної влади. Контекст сучасних змін визначає їхню специфіку, коли відношення «владарювання – підкорення» забезпечуються довірою, що досягається формальними підставами – виконанням законів та принципів. При цьому слід констатувати, що здебільшого довіра забезпечується неформальними підставами – духовними настановами та нематеріальними цінностями, які архетипи перетворюють на авторитетні норми, що регулюють поведінку індивідів і груп, а отже, впливають на процес легітимації керівника органів державної влади.

Висновки і пропозиції. Легітимація керівника підтверджує повноваження та виправдовує прийняття управлінських рішень. Специфікою цього феномену є те, що він забезпечує особливу конфіденціальність – довірливість відносин «владарювання – підкорення», їх визнання й узгодженість. Підтверджено, що завдяки рефлексії керівник отримує здатність до самопізнання, саморозвитку та самокорекції, впливаючи в цілому на розвиток своєї індивідуальності та на відносини зі світом. Завдяки рефлексивності постає можливість відображення ставлення підлеглих до керівника, що спрямовує його до ефективного керівництва, саме цей факт сприяє утвердженню довірливих відносин між керівником і підлеглими та є фундаментом його легітимності. Обґрунтовано, що через свої унікальні біологічні здібності та індивідуальний життєвий досвід кожна людина засвоює форму архетипу та його енергію по-своєму, не замислюючись ні про структуру, ані про несвідомий його зміст. Відповідно до соціопсихологічних змін природи людини у сучасну епоху актуалізуються архетипи відповідальності, раціональності, значущості нематеріальних цінностей та компетентності, що сприяє легітимації керівника органів державної влади. Для розуміння цілісності цього процесу постає потреба застосування рефлексивного та архетипного підходів, вимагаючи зосередження уваги дослідників

щодо проблем державного управління не тільки у політичній чи економічній площинах, а й у духовно-культурній, що визначає наші пропозиції подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Вебер М. Типы господства / М. Вебер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/veber/tip_gosp.p.
2. Щедровицький Г. Рефлексія / Г. Щедровицький // Психологія і суспільство. – 2015. – № 1. – С. 37–45. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2015_1_6.
3. Лефевр В.А. Конфликтующие структуры / В.А. Лефевр. – М., 1967.
4. Афонин Э.А. Цвет и психика = Color and Psyche / Э.А. Афонин // Аэропорт. – 2006. – № 1. – С. 52–55.
5. Афонін Е.А. Людська ідентичність та особливості її впливу на політику й державне управління / Е.А. Афонін // Концептуальні засади взаємодії політики й управління : [навч. посіб.]. – К. : НАДУ, 2010. – С. 265–289.
6. Новаченко Т.В. Архетипова парадигма авторитету керівника в державному управлінні : [монографія] / Т.В. Новаченко. – Ніжин – Київ : Видавець Лисенко М.М., 2013. – 320 с.
7. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В.М. Князев (співголова), І.В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – 748 с.
8. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 840 с.
9. Романенко Ю.М. Понятия «рефлексии» и «спекуляции» в античной философии // Человек. Природа. Общество. Актуальные проблемы. 2000. – С. 3–12.
10. Плотин. Сочинения / Плотин. – СПб. : Алетейя, 1995. – 672 с.
11. Декарт Р. Избранные произведения / Р. Декарт. – М. : Политиздат, 1950. – 456 с.
12. Локк Дж. Избранные философские произведения. / Дж. Локк. – Т. 1. – М., 1960. – 561 с.
13. Лейбниц Г.В. Новые опыты о человеческом разуме / Г.В. Лейбниц. – М., 1936. – 556 с.
14. Кант И. Критика чистого разума. Введение. / И. Кант. – М., 1964. – 581 с.
15. Гуссерль Э. Феноменология / Гуссерль Э. // Логос. 1991. – № 1. – С. 12–21.
16. Рубинштейн С.Л. Людина і світ / С.Л. Рубинштейн // Проблеми загальної психології. – М. : Учпедгиз, 1973. – С. 255–382.
17. Юнг К.Г. Человек и его символы / К.Г. Юнг, М.-Л. фон Франц, Д. Хендерсен ; [пер. с нем.]. – СПб, 1996. – 454 с.

Новаченко Т. В., Петровский П. М. Процесс легитимации руководителя органов государственной власти в рефлексивном и архетипном дискурсах

В статье представлены результаты исследования процесса легитимации руководителя органов государственной власти в рефлексивном и архетипном дискурсе. Установлено, что рефлексивные действия руководителя органов государственной власти, направленные на самопознание, саморазвитие и самокоррекцию, а также архетипы, которые отвечают требованиям современности, в частности компетентность, ответственность, рациональность, значимость нематериальных ценностей, актуализируясь в бессознательной сфере личности руководителя, совокупно способствуют его легитимации.

Ключевые слова: *руководитель, рефлексия, архетипы, легитимность, компетентность, ценности.*

Novachenko T. V., Petrovskyi P. M. The process of legitimation of senior official representing government authorities in reflexive and archetypal discourses

The article presents the results of research on the process of legitimation of senior official representing government authorities in reflexive and archetypal discourses. It is specified, that reflexive actions of senior official representing government authorities aimed at self-actualization, self-improvement and self-correction and archetypes that satisfy the present requirements, including competence, responsibility, rationality, importance of the intangible values that are become actual in the unconscious sphere of the personality of a senior executive, collectively contribute to its legitimation.

Key words: *senior official, reflection, archetypes, legitimacy, competence, values, trusts.*